

A photograph of a garden bed. In the foreground, there are several clusters of small, five-petaled pink flowers with yellow centers, growing among grey, irregularly shaped rocks. To the left and slightly behind the pink flowers, there is a large, dense cluster of small, white, five-petaled flowers. The background is filled with various green plants, including some tall, thin, feathery plants and some broader-leaved plants. The overall scene is a lush, natural garden setting.

Min trädgård i Övertänger

Stenpartiet

Min trädgård i Övertänger: Stenpartiet

Den här lilla skriften handlar om mitt stenparti, som åstadkommit med begränsade resurser vad som gäller byggmaterial och maskinpark. Växtvalet är anpassat till de otillförlitliga klimatiska förhållandena i norra Dalarna. Med detta menar jag, att det flesta växterna i stenpartiet trivs och inte är orimligt svårskötta. Något proffs på stenpartier är jag definitivt inte. I det följande nämner jag det, som erfarenheten lärt mig och som gäller främst för min trädgård, dess mikroklimat och topografi.

Platsen för stenpartiet bör väljas så, att partiet på ett naturligt sätt fogas in i trädgården. Partiet kan vara hur litet eller hur stort som helst. Mitt är på ca 15 kvadratmeter. Det naturliga är att lägga det på en någorlunda öppen plats. Närhet till lövfällande träd bör undvikas, eftersom många av kuddväxterna inte tål att täckas av blöta löv. Platsen bör vara fri från ogräs. Om man är tveksam bör man lägga markduk i botten.

Det är bra om partiet kan avgränsas med plattor eller grus. Det hindrar i viss mån gräs och ogräs att invadera odlingen och ger ett mera harmoniskt intryck.

Trädgården sett söderifrån. Stenpartiet placerades i övre delen mot gräsmattan

För ett stenparti behövs givetvis sten. Kalktuff, travertin, övrig kalksten eller också sandsten vore roligt att ha tillgänglig. Men i brist på det kan man nöja sig med det som finns att hitta i ens omgivning. Det är önskvärt att partiet byggs av en och samma bergart, fast jag inte har hållit mig till denna regel. Avslipade, runda stenar bör undvikas. Sprängstenar – gärna ganska platta – är idealiska. Några större stenar bör ställas ihop i en grupp för att ge partiet en tyngdpunkt. Dessa stenars storlek bör stå i rimlig proportion till partiets omfång.

De stora stenarna ställs direkt på underlaget. De medelstora stenarna placeras först ut efter att man fyllt på med ett skikt dränerande material, dvs. småsten, grus, sand. Därefter fylls på med odlingsmediet. Om man väljer ren sand, en blandning av grus och sand eller, såsom jag, en blandning av sand, grus och jord (ogräsfri!!) är en smaksak. Jag använder en blandning av lika stora andelar sand, grus och planteringsjord. För växter med speciella krav kan växtplatsen förses med mera sand eller med lerblandad jord etc.

Om man orienterar stenarna i en och samma riktning får man en naturligare bild. Hos mig går dessa stråk i öst-västlig riktning. Men stråken är inte särskilt tydliga.

När grundkonstruktionen är klar är det dags att börja plantera.

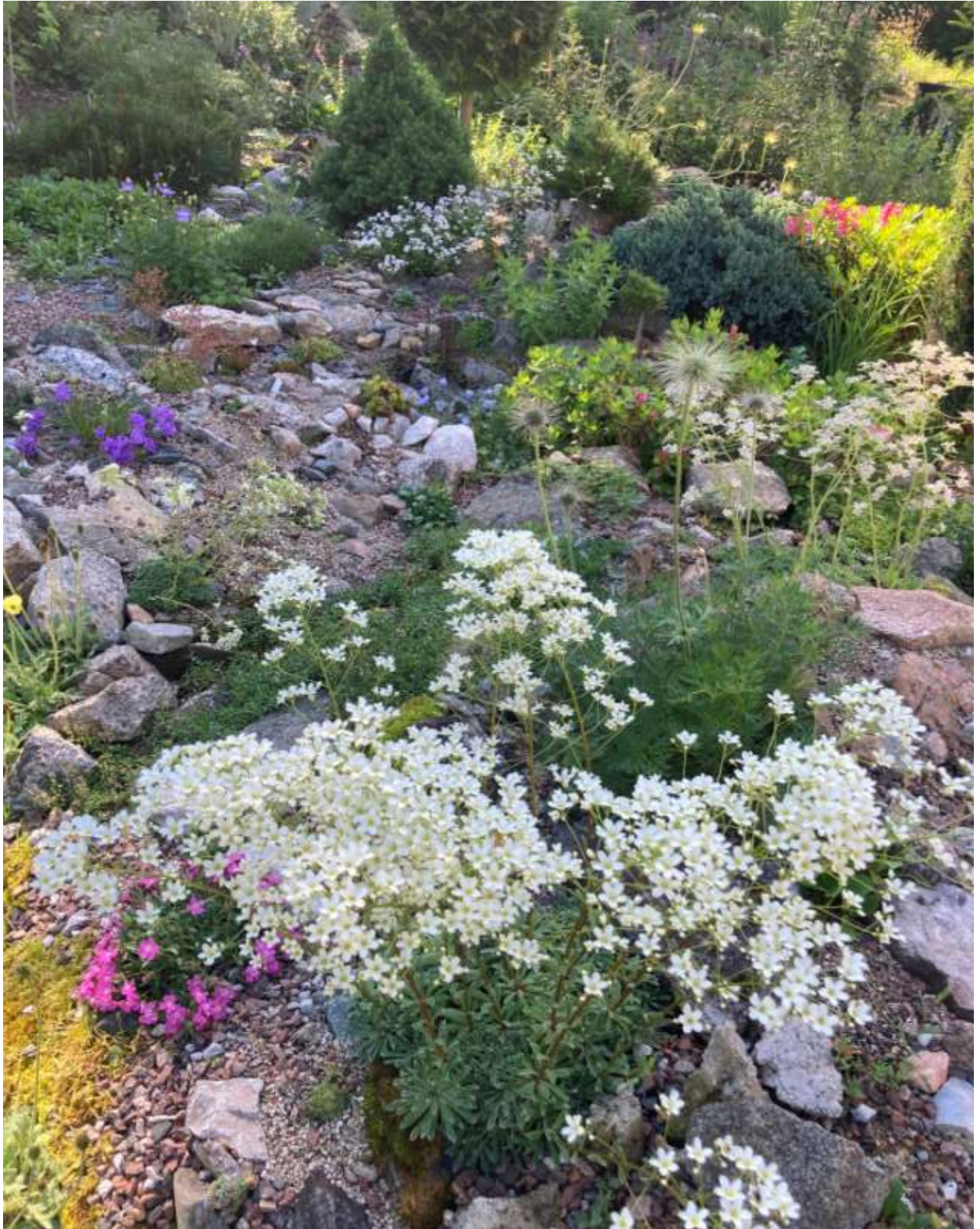
Många av de bästa alpina växterna växer fram ur smala bergsprickor. Dessa sprickor efterliknar man genom att sätta stenar ihop på lämpligt sätt. Ibland får man ta hammaren för att slå en stenskiva på plats. Det bästa är att plantera samtidigt med sprickbyggandet. För andra växter får man ordna små fickor. Efter planteringen får man fylla på med odlingsmedium så att sprickorna och fickorna fylls.

Mitt stenparti hösten 2021

Vår och
försommar

Högsommar

Det finns oändligt många växter som trivs i stenpartiet. Det är bara smak, förkunskap, ekonomin och givetvis de naturliga förutsättningarna som sätter gränser.

En sak bör man från början ge akt på: vill man odla små kuddväxter bör man inte plantera dem nära

kraftigare växter, som snart kommer att ta över. Man bör även vara mycket försiktig med växter som självsår sig eller på annat sätt är invasiva. Den lilla ormbunken *Blechnum penna-marina* är inte riktigt hårdig i Övertänger. Så jag var glad när den överlevde ett par vintrar. Mindre glad blev jag, när den därefter snart tog över alla sprickor och började invadera ett par rara kuddar. Numera har jag ingen *Blechnum penna-marina* kvar,

Ononis repens med sina fina rosa fjärilsblommor täcker marken under klottujan

En annan växt, som jag letat efter i årtal och fortfarande tycker mycket om är puktörne. Jag hittade i alperna frön av den krypande arten, *Ononis repens*. Den syns i bilden längst ner under den uppstammade klottujan. Denna växt inte bara brer ut sig rejält, den självsår sig också villigt. Inget bra val för mitt stenparti!

Förutom kuddväxter och växter som bildar små till medelstora mattor bör även några små buskar eller träd finnas i partiet. I det miniatyrlandskap som stenpartiet utgör, passar det utmärkt med några häxkvastar och andra mindre barrväxter och buskar. Små Rhododendron samt Daphne kan också få plats. Jag själv har än så länge haft föga framgång med de små tibastarterna.

Våren 2019 kompletterade jag min samling av häxkvastar hos Jiri Papousek i Prag

Städsegröna kuddar är ryggraden i de flesta stenpartier. Där är stenbräckor det självklara valet. Silverrosettbräckorna får inta de soliga platserna medan de små vårblomande bräckorna - så kallade kabschior – får placeras i skuggigare delar av stenpartiet.

**Saxifraga
callosa**

Saxifraga 'Jaromir'

Saxifraga x canis-dalmatica

De flesta silverrosettbräckorna har vita blommor. Några arter och sorter har rosa, röda eller rödpunktade blommor. Men det är kudden, inte blommorna som är det viktiga i det här fallet.

De flesta arterna trivs i kalksten. Fjällbruden (*Saxifraga cotyledon*) eller hybriden 'Southside Seedling' är undantag. De behöver kalkfria miljöer.

När det gäller de små kabschiorna så är många av de färgstarka hybriderna påtagligt kräsna och möjligtvis inte riktigt hårdiga. Bäst framgång har man i norra Dalarna med de europeiska arterna eller med hybrider av dessa. Den fina inhemska purpurbräcken går givetvis bra och är inte särskilt kinkig.

Saxifraga x apiculata

Den gulblommiga Saxifraga ferdinand-coburgii och dess hybrider bildar ganska stor fasta kuddar även under inte helt ideala betingelser. I bilden här bredvid visas hybriderna Saxifraga x apiculata, vars blommor är ljusare i tonen än arten. .

Hybriderna med europeiska föräldrar är mestadels framodlade för lange sedan, Många av de färgstarka nyare hybriderna har oftast åtminstone en asiatisk förälder. Dessa har hittills klarat sig sällan längre än ett par/tre år i min trädgård. Normalt odlas dem i kalktuff och/eller alpinhus.

Fr v: *Saxifraga ferdinandi-coburgi*, *S. marginata*, *Ceterach officinarum* (ormbunke), *S. oppositifolia*

Saxifraga oppositifolia

Saxifraga burseriana

Saxifraga 'Dawn Frost'

Saxifraga marginata

Saxifraga frederici-augustii

Saxifraga pubescens 'Snowcap'

'Snowcap', som visas i bilden ovan, är en mossartad bräcka. De flesta mossartade bräckorna behöver inte särskilt mycket omsorg. Denna är dock ett undantag och är värd det!

Bland andra artrika kuddbildande växter finns taklök, Draba och kuddvivor (Androsace). De flesta taklökarna trivs inte särskilt bra i kalkhaltiga jordar. Det är bäst att hitta en annan plats, om man vill odla dem. Släktet Draba omfattar några praktfulla kuddväxter. Jag lyckas inte så bra med dem. Kanske är det vintervätan som de inte gillar. Men den vitblommande D. dedeana har börjat etablera sig ganska väl.

Draba dedeana

Androsace ciliata och A. mathildae

Av kudddivorna är det egentligen bara *Androsace vitaliana* som är tillförlitligt perenn hos mig. *Androsace carnea* sår ut sig själv men bildar aldrig några större kuddar hos mig. Likartat förhåller det sig med *A. mathildae*.

Androsace vitaliana

Armeria juniperifolia

Till slut skall bland kuddväxterna nämnas *Armeria juniperifolia*. Inklämd mellan stenar bildar den ganska snart en fin, stor kudde som lång tid är heltäckt med blommor.

Gypsophila cerastoides

Ett stenparti med enbart små kuddar skulle ge ett något plottrigt intryck. För att ge en något lugnare bild har jag planterat några större mattor. *Arenaria purpurascens* är en hårdig och relativt lättodlad mattbildande växt. Detta gäller också *Gypsophila cerastoides*. En silverbladig art av *Aubrieta* växer på mycket väl-dränerad plats. På de planare områdena i partiet har jag planterat *Helichrysum tianschanicum* och den variegerade formen av *Arabis ferdinandii-coburgii*. *Valeriana supina* (ingen bild) är lättskött och attraktiv, men måste tuktas då och då för att inte dominera.

Arenaria purpurascens

***Aubrieta* sp**

Helichrysum tianshanicum

Arabis ferdinandi.coburgii och Saxufraga x arendsii

Utöver kuddar och mattor finns givetvis en mängd andra plantor som trivs bland stenarna: Campanula, Dianthus, Primula, Lewisia, Penstemon, Gentiana och ... och....

Campanula pulla

När det gäller blåklockor och deras släktingar finns ett enormt urval. Blåklockorna för stenpartiet indelas lämpligen efter mattbildande och icke-mattbildande. De mattbildande såsom Campanula pulla, C. cochlearifolia och C. chamissonis behöver absolut grus i jorden för att trivas. Den lilla C cochlearifolia är söt men kan bre ut sig för mycket.

De storblommiga, låga arterna från Kaukasus har köttiga rötter och överleva hos mig sällan vintrar med mycket väta.

Pulsatilla albana flavescens och *Aubrieta* sp

Campanula chamissonis

Campanula bellidifolia

Campanula betulifolia

Campanula rainieri

En särskilt fin form av karparterklocka

Campanula thyrsoides (tvåårig)

Edraianthus serpyllofolius

Släktet *Edraianthus*, som främst kommer från Balkan, liknar små blålockor. Det finns många, delvis föga kända arter. En del är ganska stora men många är små ädelstenar. De stora är ganska okänsliga och tillförlitligt perenna. De små däremot behöver trånga sprickor för att överleva och växa till sig.

Av de här visade arterna är *E. serbicus* störst och definitivt lättskött. Den lilla *E. serpyllifolius* bildar inte några tydliga kuddar/mattor. Det gör däremot den art, som jag tror bör vara *E. wettsteinii*. Den har i sin springa inte bara överlevt flera år utan även växt till sig lite mera för vart år som gått.

Edraianthus serbicus**Edraianthus aff wettsteinii**

Av släktet *Ranunculus* är det framförallt de små vitblommande arterna jag har i stenpartiet. *R. alpestris* är mycket lättodlad och den fyllda formen är alldeles utsökt. Inte heller *R. parnassifolius* tillhör de kinkigaste växterna.

**Ranunculus
alpestris**

**Den fyllda
formen av arten**

Ranunculus parnassifolius

Callianthemum coriandrifolia bildar snabbt för stora mattor och borde egentligen inte få plats bland de små kuddväxterna. Men det är lätt att ta upp den och dela den när den hotar att ta över. Jag älskar när den slå ut tidigt på våren med babyrosa knoppar.

Callianthemum coriandrifolium

Lewisiorna ger partiet fägring när de flesta andra växterna blommat över. Förutom *L. tweedyi* trivs alla lewisior i stenpartiet. När det gäller *L. cotyledon* (ingen bild) får jag se till att plantan delas i tid. Hos stora plantor ruttnar den köttiga roten ofta under vintern.

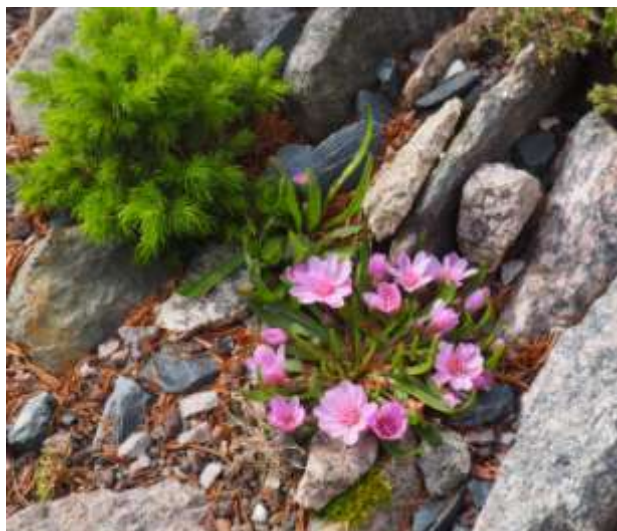
Lewisia Columbiana* v *rupicola

***Lewisia longipetala* (arten)**

***Lewisia nevadensis* 'Rosea'**

Lewisia pygmaea

Lewisia pygmaea har på denna plats överlevt sedan 1980-talet. Det är troligen inte samma planta, men då och då dyker en fröplanta upp.

Saxifraga 'Snowcap' och en gulaktig hybrid av *Lewisia longipetala* (typ 'Little Peach')

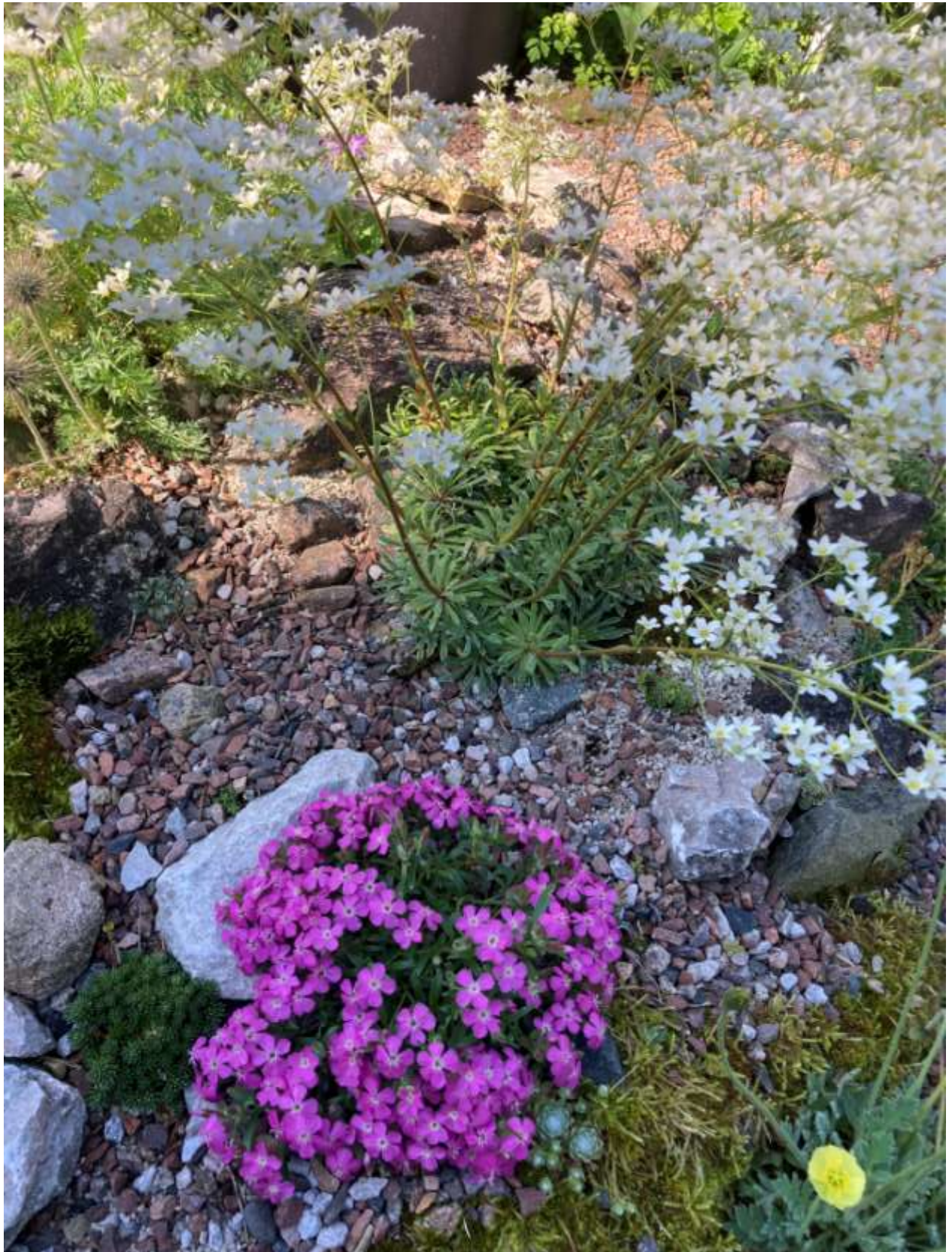
Dianthus alpinus 'Joan's Blood' och en vit form av samma art samt nedan den rena arten

Det finns många andra nejlikor än *D. alpinus* att välja på. Jag tror dock att man skall vara försiktig med de många arterna, som kan bilda meterstora mattor och håller sig till de arter man vet endast bildar mindre bestånd.

På nästa sida en bild av nejlikesläkten *Saponaria* 'Bressingham'. Den är på högsommaren täckt av rosa själklösa blommor och tycks överleva vintrarna utan problem.

Saponaria 'Bressingham'

Ett stenparti utan släktet *Primula* är svårt att föreställa sig. Bland de alpina vivorna vill de flesta arterna ha neutral eller något sur jord. *Primula marginata* och *P. auricula* är undantag. Så också *P. allionii*, som dock inte är hårdig nog. Undantaget är den vitblommande sorten 'Tony'.

***Primula hirsuta* 'Alba'**

***Primula* 'Naima Kindlund'**

Primula latifolia

Primula auricula

Primula marginata

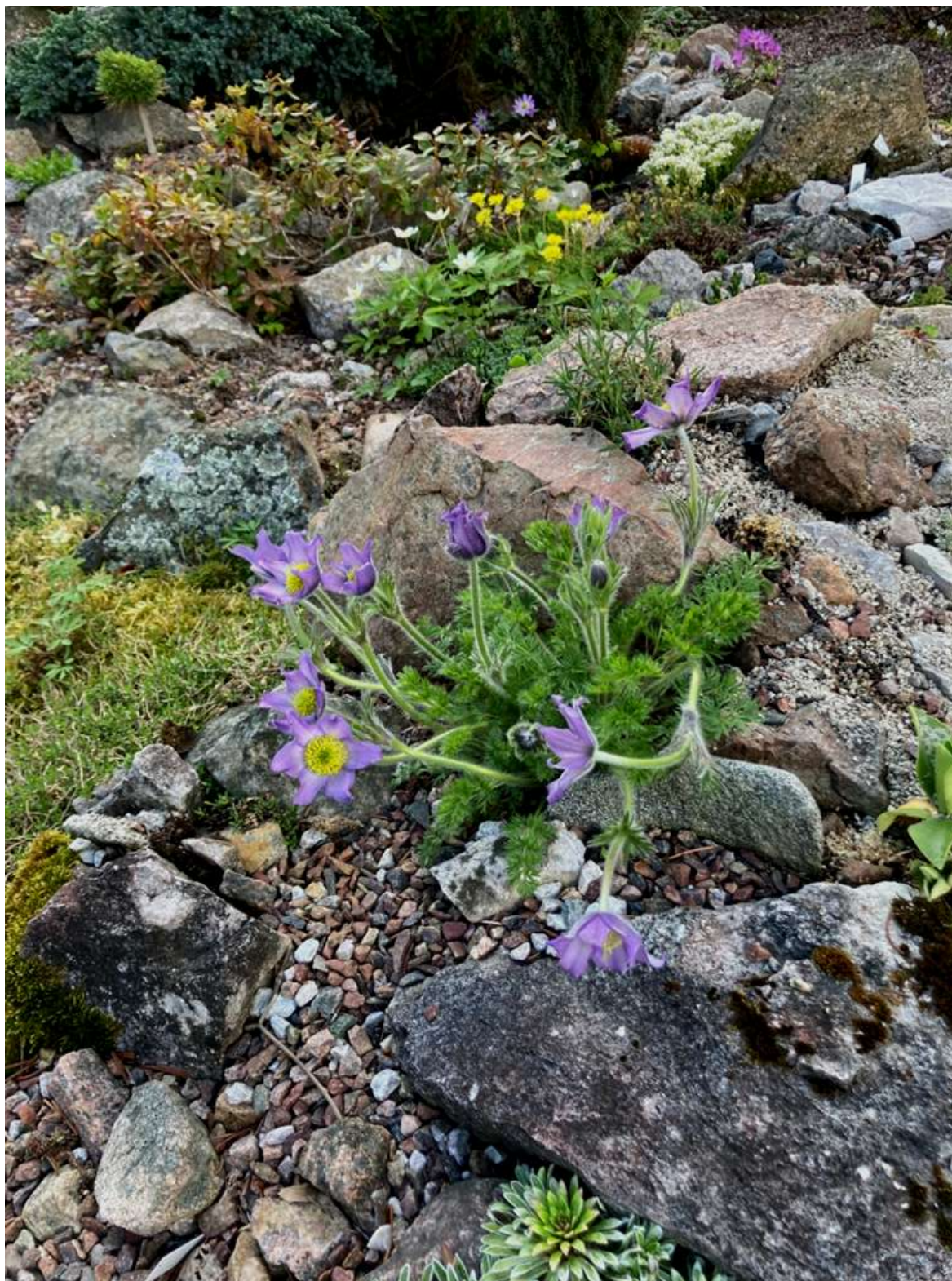
Gentianor borde ha en given plats i stenpartiet. Men de praktfulla *G. acaulis* vill nog ha rikare jordar än vad som erbjuds i detta parti. De trivs väl på annan plats i min trädgård. Det är bara den lilla *G. verna* som lever år efter år, men utan att växer sig mycket större. För sensommarblomningens skull har jag också planterat en flikgentiana (*G. septemfida*), men den är egentligen för stor och kommer så småningom att ersättas med någon lämpligare växt.

Gentiana verna

Två färgvarianter av *Gentiana clusii* som överlevde ett par år och sedan gav upp

Pulsatilla albana violacea

De olika formerna av Pulsatilla albana är små nog för mitt stenparti. Övriga arter av släktet är mestadels för stora och breder ut sig för mycket.

Några små ormbunkar i stenpartiet är trevliga. I bilden *Woodsia polystichoides*. Förutom denna art finns i partiet även *Ceterach officinarum*, *Woodsia ilvensis* och på försök *Asplenium viride*. *Asplenium viride* tycker nog egentligen bättre om mera skugga och fuktigare förhållanden.

Penstemon crandallii

Penstemon rupicola

Släktet *Penstemon* innefattar en mängd färgstarka arter, som passar utmärkt i stenpartiet. De uppskattar heta och torra platser.

Och till slut: så som dvärgbuskvegetationen i naturen ligger nära de högalpina växtplatserna, passar det bra att plantera i kanten av stenpartiet små vildformer av Rhododendron.

Rhododendron hirsutum

Rhododendron uniflorum

Rhododendron camtschaticum

Rhododendron parvifolium x lapponicum

